

**Mesečni izveštaj o
informacijskog
poremećaja
Decembar 2023**

Januar 2023

**Action for
Democratic Society
hibrid.info**

Mesečni izveštaj o informacijskog poremećaja Decembar 2023

Izdavač: ADS/hibrid.info

Priština, januar 2023

© Sva prava su rezervisana od strane ADS/hibrit.info. Prava intelektualne svojine su zaštićena Zakonom br. 04/L-065 o autorskom i srodnom pravu i Zakonom br. 05/L-047 o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-065 o autorskom i srodnom pravu.

Nijedan deo ovog izdanja se ne može reprodukovati, čuvati u elektronskim sistemima ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom, bilo mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na neki drugi način bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača.

Ovaj izveštaj je objavio Action for Democratic Society (ADS) u sklopu projekta “Promovisanje objektivnog novinarstva i borbe protiv dezinformacije”, a koji je podržan od strane National Endowment for Democracy (NED).

Sadržaj dokumenta je odgovornost ADS-a i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stav NED-a.

Projekat finansiraju:

Projekat realizuju:

Sadržaja

Kategorije ocenjivanja lošeg informisanja

Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja

Vrste oblasti

Vrste objava

Klasifikacija medijskih objava na albanskom i srpskom jeziku

Ličnosti i institucije o kojima se najviše govorilo

Provera i procena iskaza

01. 02. 03. 04. 05. 07. 08.

Uvod

Ovaj sažeti i opisni izveštaj, prvi te vrste na Kosovu do sada, odražava stanje informisanja (dezinformisanja) tokom novembra 2023. godine na osnovu podataka koje je obezbedila platforma za proveru činjenica – hibrid.info. Format ovog izveštaja je prvi i jedini te vrste. Prati i prikazuje stanje za period od mesec dana, a ovo je osamnaesti mesečni izveštaj koji je do sada objavljen.

Ovaj izveštaj je osmišljen od strane platforme za proveru činjenica hibrid.info, deo kosovske nevladine organizacije „ Action for Democratic Society” (ADS) i podržan je od strane američke fondacije „National Endowment for Democracy” (NED) u okviru projekta „Promovisanje objektivnog novinarstva i borbe protiv dezinformacije“.

Ovaj monitoring izveštaj daje pregled oblika medijskog informisanja o događajima na Kosovu i oko njega. U nastavku ovog izveštaja predstavljene su neke figure (grafikoni) iz baze podataka hibrid.info, podeljene kroz nekoliko kategorija procene koje su deo metodologije za proveru činjenica ove platforme.

Izveštaj tretira 8 uporednih kategorija podataka, sa ciljem da pruži objektivnije pojašnjenje stanja informisanja i da objasni tendencije lošeg informisanja za ovaj period praćenja.

Kategorije praćenja su:

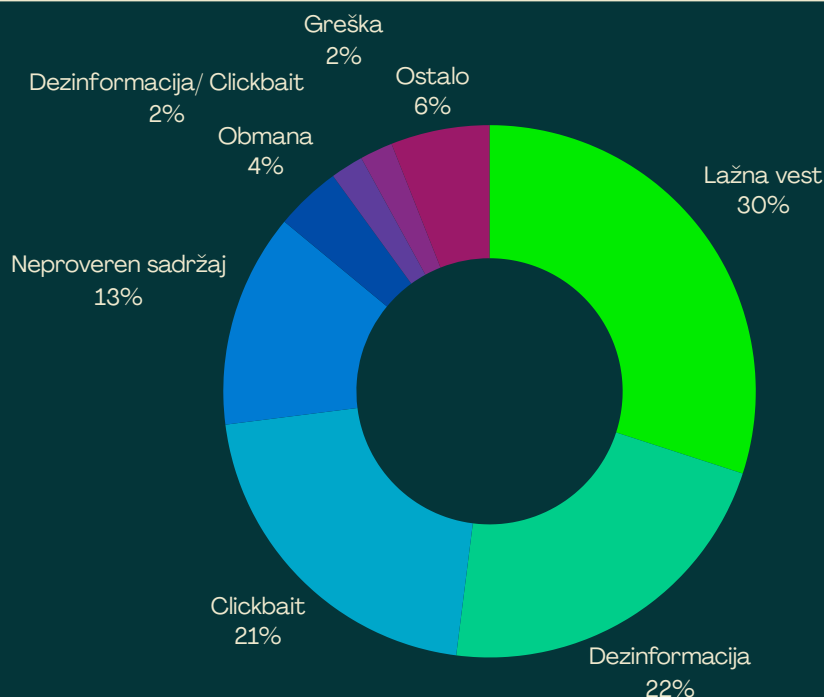
- Procene članaka lošeg informisanja
- Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja
- Oblasti u kojima se stvaraju i prenose članci lošeg informisanja
- Institucije i ličnosti pomenute u člancima lošeg informisanja
- Vrste medija koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja
- Kategorizacija medija na albanskom i srpskom jeziku koji su stvarali i prenosili sadržaje lošeg informisanja
- Vrste objavljivača na društvenim medijima koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja
- Provera i procena iskaza

Sadržaj kojim su se bavili istraživači hibrid.info i koji je poslužio za izradu ovog izveštaja je uglavnom onaj koji je objavljen na albanskom i srpskom jeziku.

Kategorije ocenjivanja lošeg informisanja

GLAVNE KATEGORIJE

Ovde su glavne kategorije koje su navedene prema kategoriji za procenu

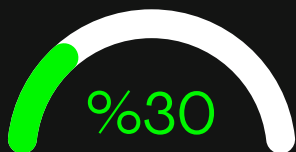

Od 67 sadržaja lošeg informisanja koji su obrađeni tokom decembra 2023. godine ukazuju na promene u pogledu trendova sadržaja lošeg informisanja koje objavljuju različiti mediji i izdavači.

Dok su tokom poslednjih meseci preovladavali "clickbait" članci, dezinformacije i neprovereni sadržaji, ovog meseca su lažne vesti vodeće u pogledu kategorija procene. Na osnovu obavljenog monitoringa čini se da lažne vesti zauzimaju uglavnom vodeće mesto na društvenoj mreži TikTok i da su preovladale tokom ovog meseca zbog činjenice da je objavljen značajan broj lošeg informisanja o naoružanju KSB-a, koje su ocenjene kao lažne vesti.

Lažne vesti prate dezinformacije, koje i dalje zauzimaju drugo mesto (kao i u novembru). Tokom ovog meseca, uglavnom netačni sadržaji objavljeni na društvenim mrežama i sumnjivim portalima različitih društvenih tema ocenjeni su kao dezinformacije, zbog čega ova kategorija zauzima mesto iza lažnih vesti.

Tokom ovog meseca "clickbait" članci, kao najčešći oblik lošeg informisanja sa informativnih portala (medija), zauzeli su treće mesto. Dok su tokom prethodnog meseca preovladavali "clickbait" članci, tokom ovog meseca ovi sadržaji su smanjeni, ustupajući mesto lažnim vestima objavljenim na društvenim medijima.

30% članaka lošeg informisanja koji su obrađeni dobilo je ocenu "lažna vest".

Analiza vrsta ocenjivanja

1.1

01. Lažna vest

01. Skoro sve obrađene lažne vesti su objavili stranice ili nalozi na društvenim medijima. Velika većina njih stvorena je i objavljena u oblasti bezbednosti. U oblasti bezbednosti objavljene su lažne vesti u vezi sa naoružavanjem KBS-a i Severom Kosova. Od postignutog dogovora o kupovini nekih dronova od strane Vlade Kosova, nekoliko naloga na TikTok-u stvorilo je i prenelo lažne vesti o drugim snabdevanjima oružjem sa različitih strana. U vezi sa bezbednošću objavljene su neke lažne vesti o Severu, tačnije uz lažne tvrdnje da se pojavila plaćenička grupa „Vagner“, manevrima oko kosovsko-srpske granice, kao i ubistvu trojice policajaca tamo.

03. Clickbait

Značajan procenat „clickbait“ članaka je objavljen u oblasti društva, zatim crne hronike, prava i sporta koji su uglavnom objavljivani u medijima. Teme iz oblasti društva odnosile su se na zaplenu droge, napade pasa lualica, Program samozapošljavanja i ostalo, koje nisu razjašnjene u naslovu. Dok su one iz crne hronike bile o tragičnim slučajevima, ubistvima, nezgodama koje su vezane za događaje koji se nisu dogodili na Kosovu i čiji naslovi ne otkrivaju mesto događaja, ostavljajući prostora za klikove i loše informisanje.

05. Obmana

Sve obmane objavljuju stranice na društvenim medijima iz oblasti društva. Objavljeni su lažni sadržaji na temu davanja kredita, gde su sumnjivi portali objavili razne lažne objave za davanje kredita u različitim novčanim iznosima.

02. Dezinformacija

Tokom decembra meseca objavljivane su dezinformacije iz oblasti društva (12%), bezbednosti (6%) i politike (4%). Ove dezinformacije su uglavnom objavljene od strane društvenih medija (12%) i sumnjivih portala (7%). Dezinformacije su objavljene uglavnom o pojedinim temama, gde treba pomenuti i onu o Severu i protestima u Srbiji. Za Sever je objavljen netačan sadržaj na albanskom jeziku sa tvrdnjama da je ušlo 200 naoružanih ljudi i da je na Severu došlo do eksplozije. Dok, što se tiče protesta u Srbiji, mediji su objavili dezinformacije na srpskom jeziku sa tvrdnjama o umešanosti premijera Kurtija u ove proteste putem medija i naloga na društvenim mrežama.

04. Neproveren sadržaj

Sav neproveren sadržaj je objavljen iz oblasti društva i bezbednosti. Ovi neprovereni sadržaji su objavljeni na stranicama i nalogima društvenih medija na albanskom jeziku. Nastavak sukoba između Izraela i Hamasa koji je počeo 7. oktobra prošle godine (2023.) doveo je do toga da se na društvenim medijima objavi mnogo neproverenih sadržaja vezanih za sukob, gde su dominirale slike stvorene veštačkom inteligencijom ili stare fotografije.

06. Clickbait/Manipulacija činjenicama

Članak objavljen u medijima iz oblasti sporta sa tvrdnjom da Albanija prednjači po broju zahteva za ulaznice za Evropsko prvenstvo u fudbalu. Proverom činjenica je dokazano da se tvrdnja u naslovu objavljenog članka da Albanci prednjače u zahtevima za ulaznice za Evro 2024 pokazala da nije usaglašena sa sadržajem ovog članka i da je ocenjena kao dezinformacija/clickbait članak.

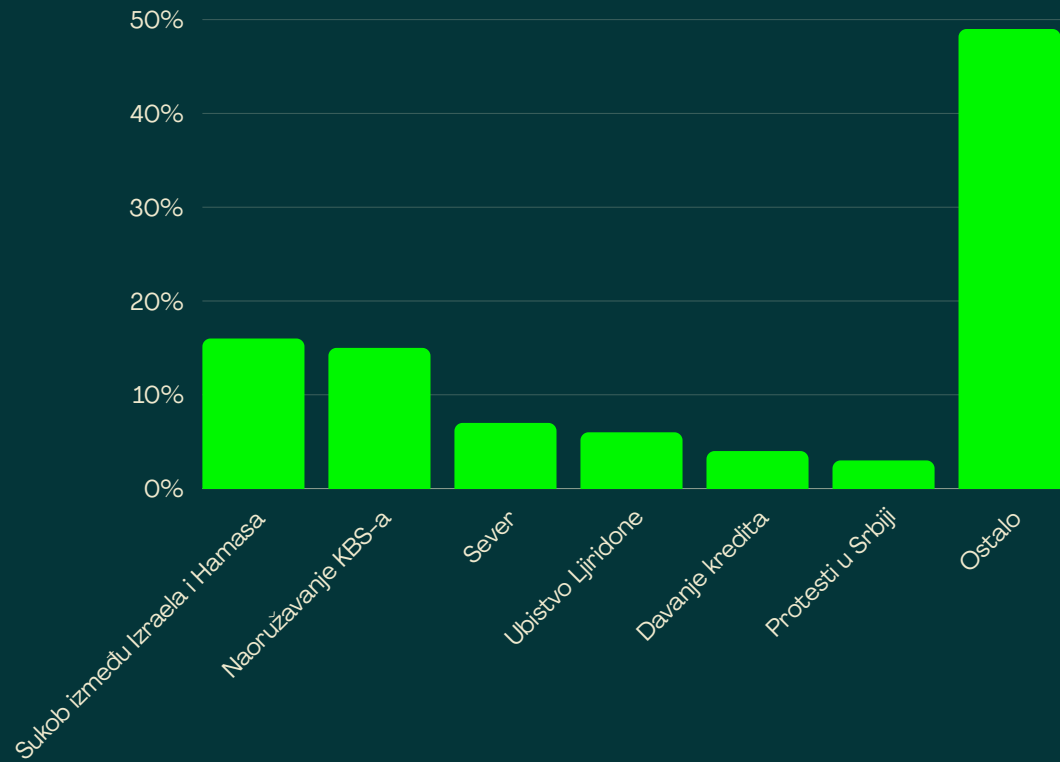
Ostali članci sa sadržajem lošeg informisanja ocenjeni su u kategorijama: greška, neproveren sadržaj/dezinformacija, neproveren sadržaj/ satira, deepfake i manipulacija činjenicama.

Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja

2

GLAVNE KATEGORIJE

Ovde su glavne kategorije koje su navedene prema temama

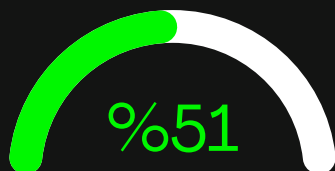
Na osnovu nadgledanja sadržaja lošeg informisanja razni mediji i izdavači objavili su najviše članaka lošeg informisanja o sukobu između Izraela i Hamasa (16%) i naoružavanju KSB-a (15%). Ove dve teme i dalje se koriste za loše informisanje na društvenim medijima od strane raznih stranica.

Nastavak sukoba između Izraela i Hamasa doveo je do toga da se ova tema koristi za loše informisanje na društvenim medijima i tokom ovog meseca. Loše informisanje u vezi sa ovom temom objavljene su u oblasti društva i bezbednosti, uglavnom stare fotografije i slike stvorene veštačkom inteligencijom. Kako ova tema prevladava tokom ovog meseca i sukob se nastavlja, sadržaj lošeg informisanja u vezi sa događajem je pretrpeo smanjenje sadržaja na albanskom jeziku, što je dovelo do toga da se ova tema svede na ekosistem lošeg informisanja.

Tema u vezi sa naoružavanjem Kosovskih bezbednosnih snaga (KBS) nastavlja da se koristi za loše informisanje čak i tokom meseca decembra 2023. godine. Spekulacije o kupovini oružja od strane Vlade Kosova za naoružavanje KBS-a nastavile su da kruže počev od juna meseca kada je najavljena kupovina dronova.

Tokom decembra meseca objavljeni su i sadržaji lošeg informisanja u vezi sa Severom iz oblasti bezbednosti. Ova dezinformacija objavljena na društvenim medijima sadržala je lažne tvrdnje o situaciji na Severu, koje se odnose na uvođenje oružanih grupa i Vagnerove plaćeničke grupe, kao i vojne manevre oko granice.

U toku decembra objavljeni su sadržaji lošeg informisanja u vezi sa tvrdnjom o ubistvu Ljiridone Murselji, najave za davanje kredita u određenim iznosima i dezinformacije o protestu u Srbiji.

51% glavnih tema odnosi se na sukob između Izraela i Hamasa, naoružavanje KBS-a, Sever, ubistvo Ljiridone Murselji, davanje kredita i proteste u Srbiji.

Analiza ocene činjenica prema temama

2.1

U nastavku su analizirane četiri glavne teme kojima se bave mediji i različiti izdavači u sažetom obliku prema merenjima platforme hibrid.info kroz metodologiju provere činjenica.

01. Sukob između Izraela i Hamasa

Skoro sav sadržaj obrađen u vezi sa ovom temom objavljen je na stranicama i nalogima na društvenim medijima, a većina njih je ocenjena kao neproveren sadržaj. Ovi sadržaji se objavljuju iz oblasti bezbednosti i društva. Sadržaj iz oblasti bezbednosti odnosio se na stare fotografije i snimke koji su lažno tvrdili da SAD i Turska naoružavaju Izrael, ili čak trenutnu situaciju u Gazi. Dok se loše informisanje iz oblasti društva odnosilo na slike dece među ruševinama, ali koje su stvorene veštačkom inteligencijom, kao i proteste zbog razmene talaca ili čak stvaranja novih izraelskih naselja u Gazi.

03. Sever

Nastavljaju da se objavljuju dezinformacije iz oblasti bezbednosti na temu Severa. Svi ovi sadržaji su objavljeni na društvenim medijima i ocenjeni su kao dezinformacije i lažne vesti. Među dezinformacijama na ovu temu nalaze se i lažne tvrdnje o vojnim manevrima na granici Kosova i Srbije, o ulasku 200 naoružanih ljudi na Sever i pojavi plaćeničke grupe Wagner.

02. Naoružavanje KBS-a

Sadržaj lošeg informisanja o snabdevanju KBS-a oružjem objavljeni su na različitim nalogima na TikTok-u na albanskom jeziku. Ovi sadržaji su iz oblasti bezbednosti sa lažnim tvrdnjama da je raznu vojnu opremu kupila Vlada Kosova ili su je donirale zemlje poput Turske i SAD.

04. Ubistvo Ljiridone Murselji

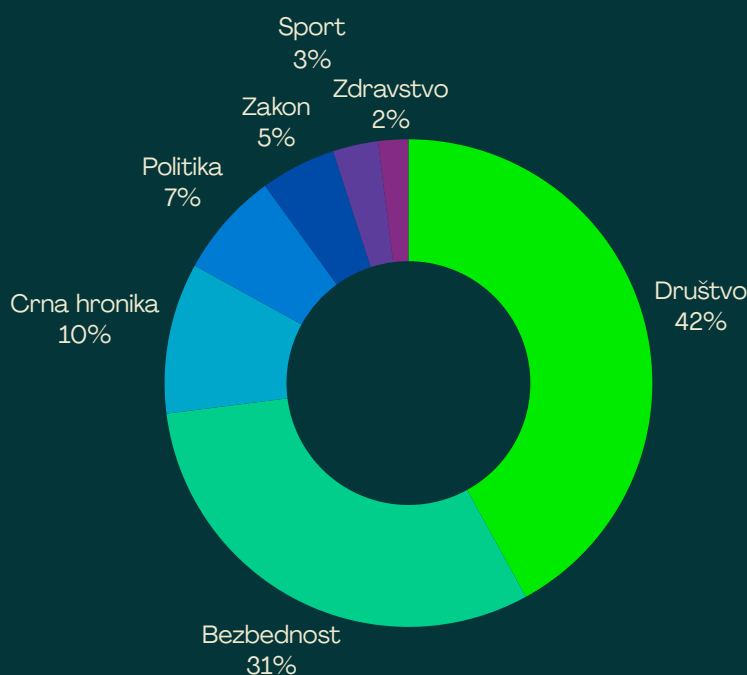
Loše informisanje u vezi sa ovom temom iz oblasti crne hronike objavljeno je na društvenim medijima i pravim medijima. U vezi sa tom temom na društvenim medijima objavljene su dve lažne vesti sa tvrdnjom da je osumnjičeni u ovom slučaju Naim Murselji fizički napadnut u zatvoru i da je oduzeo sebi život, kao i deepfake video na kojem se pojavljuje slika žrtve kojem je dodat snimak glasa tvrdeći da ona govori o svom ubistvu. Dok je u pravim medijima objavljen članak koji je ocenjen kao „clickbait“ gde je u naslovu kao vest korišćeno mišljenje analitičara koji tvrdi da je protiv bivšeg predsednika Kosova Bedžeta Pacolija pokrenuta istraga u vezi sa poslednjim slučajem ubistva žene u Prištini.

3

Vrste oblasti

Na osnovu nadgledanja i sadržaja lošeg informisanja koji su obrađeni tokom decembra meseca čini se da su različiti izdavači (pravi mediji, sumnjivi portali i društveni mediji) stvorili i preneli najviše sadržaja lošeg informisanja u oblasti društva. Ovo dolazi kao rezultat obrađenog sadržaja lošeg informisanja koji uključuje različite društvene teme, gde sav obmanjujući sadržaj, kao i poprilična količina „clickbait“ članaka i dezinformacija su upravo iz ove oblasti.

GLAVNE OBLASTI
Ovde su navedene glavne oblasti

Dok su prethodnih meseci (septembar, oktobar, novembar) preovladavali sadržaji lošeg informisanja iz oblasti bezbednosti, tokom ovog meseca u ekosistemu lošeg informisanja dominirale su društvene teme, a zatim bezbednosne teme. Značajan deo sadržaja u vezi sa sukobom između Izraela i Hamasa, kao glavnom temom ovog meseca, bio je iz oblasti društva. Sadržaje lošeg informisanja iz oblasti društva prate bezbednosni sadržaji, gde su objavljene dezinformacije u vezi sa naoružavanjem KBS-a, Severom kao i pojedini tekstovi o sukobu između Izraela i Hamasa. Uprkos činjenici da nisu međusobno povezane, ove dve oblasti čine više od 73% sadržaja lošeg informisanja koje su obuhvaćene za mesec decembar.

Što se tiče lošeg informisanja iz crne hronike, primećujemo da imamo procentualni pad u odnosu na prethodni mesec (2023.), povezujući to sa činjenicom da nisu svi sadržaji ocenjeni kao „clickbait“ iz ove oblasti, kao u prethodnom mesecu (novembar 2023.).

Značajan broj sadržaja lošeg informisanja iz oblasti društva objavljuje se na društvenim medijima (24%), zatim na sumnjivim portalima (9%) i pravim medijima (9%). Većina sadržaja iz ove oblasti ocenjena je kao dezinformacije (12%), clickbait (10%), neproveren sadržaj (9%) i obmana (4%). Dok se dezinformacije, neprovereni sadržaji i obmane objavljuju na društvenim medijima i sumnjivim portalima, većina “clickbait” sadržaja se objavljuje na pravim medijima.

Međutim, skoro sav sadržaj lošeg informisanja kojima se bavi oblast bezbednosti objavljen je na stranicama i nalogima na društvenim medijima. Većina ovih sadržaja je ocenjena kao lažne vesti i odnosila se na naoružavanje KSB-a i sukob između Izraela i Hamasa.

Sadržaji lošeg informisanja iz oblasti crne hronike objavljeni su u stvarnim medijima i društvenim medijima koji su ocenjeni kao „clickbait“, lažne vesti i deepfake. Dok su se clickbait članci objavljeni u pravim medijima odnosili na razne tragične slučajeve, lažne vesti i deepfake povezani sa ubistvom Ljiridone Murselji.

Dok su sadržaji lošeg informisanja iz oblasti politike objavljavani na društvenim medijima na albanskom jeziku i u pravim medijima na srpskom jeziku. Sadržaji lošeg informisanja na albanskom jeziku imali su veze sa Kurtijevom politikom kao lažnim vestima, kao i sa dokumentom odluke o Kurtijevom puštanju iz zatvora 2001. godine kao manipulacija činjenicama. Dok one na srpskom jeziku su se odnosile na lažne tvrdnje o umešanosti premijera Kurtija u proteste opozicije u Srbiji, koje su ocenjene kao dezinformacija.

90% sadržaja lošeg informisanja tiče se društva, bezbednosti, crne hronike i politike

4

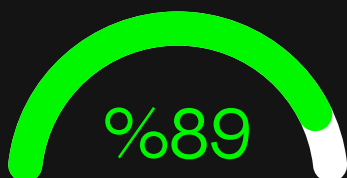
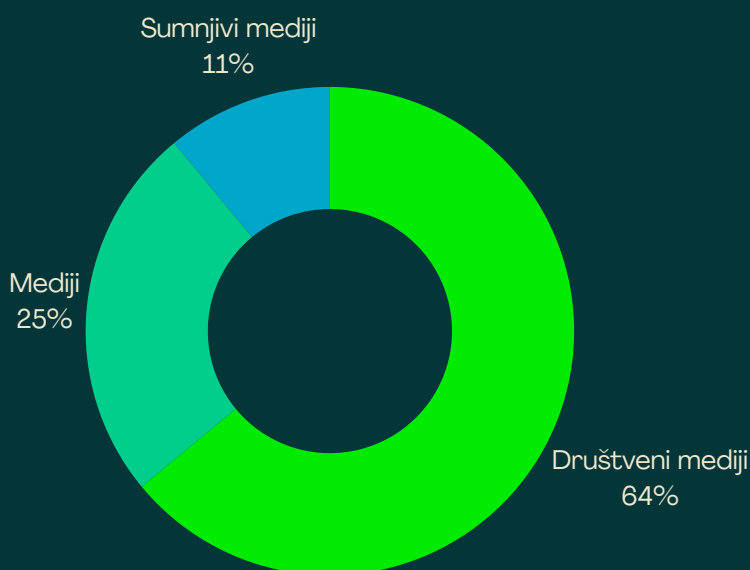
Vrste objava

Na osnovu nalaza i obrade sadržaja lošeg informisanja čini se da je najveći broj dezinformacija objavljen na društvenim medijima, 65%. U odnosu na mesec novembar, društveni mediji su porasli za 13% (sa 52% u novembru 2023. godine na 64% u decembru 2023. godine). Ovo dolazi kao rezultat svih lažnih vesti i dezinformacija koje objavljuju stranice i nalozi na društvenim medijima.

Dok je sadržaj lošeg informisanja, koji se obrađuje u pravim medijima, pretrpeo pad od 14% (sa 38% u novembru 2023. godine na 25% u decembru 2023. godine) kao rezultat objavljivanja skoro samo "clickbait" članaka u pravim medijima, koji su tokom ovog meseca bili smanjeni.

Na sumnjivim portalima, kao i u novembru, objavili su i tretirali skoro isti broj sadržaja lošeg informisanja (sa 10% u novembru 2023. godine do 11% u decembru 2023. godine). Neke od informacija klasifikovanih kao „clickbait“ i dezinformacije objavili su sumnjivi portali.

RAZLIKA U PROCENTU IZMEĐU
IZDAVAČA SA SADRŽAJOM
LOŠEG INFORMISANJA

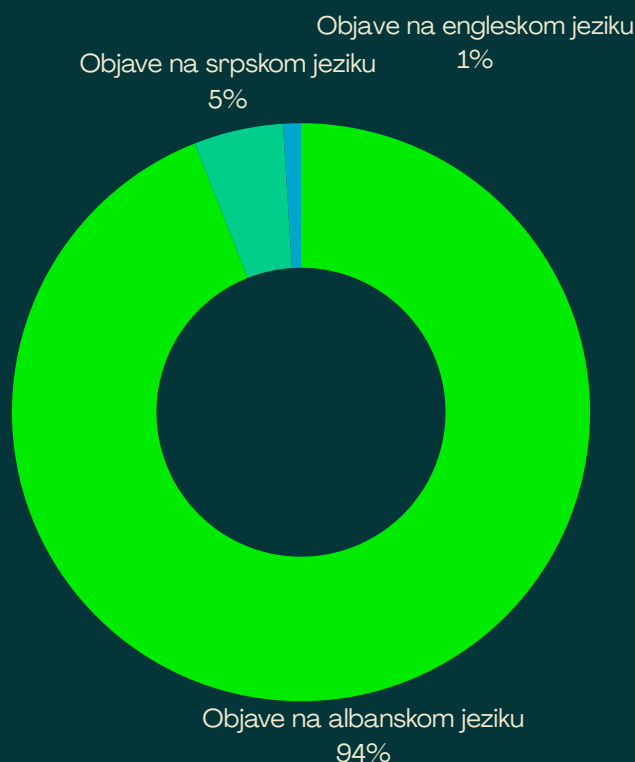

89% članaka sa sadržajem lošeg informisanja objavili su izdavači na društvenim medijima (65%) i pravi mediji (24%)

Klasifikacija medijskih objava na albanskom i srpskom jeziku

Ovo merenje pokazuje na kom jeziku su objavljeni praćeni članci lošeg informisanja u jednomesečnom periodu, kategorišući medije na albanskom, srpskom i drugim jezicima u odnosu na njihovo izveštavanje o dešavanjima na Kosovu.

PROCENAT MEDIJSKIH OBJAVA NA ALBANSKOM I SRPSKOM JEZIKU

Imajući u vidu da je uzorak nadgledanja sa platforme „hibrid.info“ fokusiran na sadržaje lošeg informisanja na albanskom jeziku objavljene u medijima, sumnjivim portalima i stranicama i nalogima na društvenim medijima, onda objave na ovom jeziku dominiraju u obrađivanju sa 94%. Dok se na srpskom jeziku prate samo izveštaji lošeg informisanja u pravim medijima u vezi sa dešavanjima na i oko Kosova i ti sadržaji se obrađuju, što rezultira manjim brojem obrade sa 5%.

Analiza članka ove kategorije

5.1

U ovom delu izveštaja analiziraju se objave lošeg informisanja objavljene u medijima na albanskom, srpskom i drugim jezicima. Sledi opis njihovog odnosa između kategorizacija, oblasti i tema o kojima se govori.

01. Objave na albanskom jeziku

Sadržaji lošeg informisanja obrađeni tokom novembra objavljeni su na 65% stranica i naloga na društvenim medijima, dok je 35% u pravim medijima i 9% na sumnjivim portalima. Dok su u novembru preovladavali clickbait članci, u decembru su lažne vesti bile na prvom mestu sa 30%, jer je velika većina sadržaja iz oblasti bezbednosti ocenjena ovom kategorijom. Clickbait članci zauzeli su drugo mesto sa 20%, a zatim dezinformacije sa 18%. Sa 39% dominiraju sadržaji lošeg informisanja iz oblasti društva, zatim iz oblasti bezbednosti sa 32% i crna hronika sa 11%.

03. Objave na engleskom jeziku

Neki strani nalozi na društvenoj mreži X (bivši Twiter) i na Facebook-u objavili su sliku pevačice albanskog porekla Dua Lipe sa natpisom podrške "Dua Lipa podržava Palestinu". Proverom činjeničnog stanja utvrđeno je da takav stav nije tačan i zbog toga je ocenjen kao dezinformacija.

02. Objave na srpskom jeziku

Sve sadržaje lošeg informisanja, koji se obrađuju na srpskom jeziku, objavljuju pravi mediji koji pokrivaju političke i društvene teme. Objave medija na srpskom jeziku ocenjene su kao dezinformacije i neprovereni sadržaj/dezinformacija. Dok se dezinformacija odnosila na proteste opozicije u Srbiji, gde se lažno tvrdilo da je robot nalog premijera Kurtija na platformi X objavio o protestu opozicije u Srbiji i da je Kurti naredio medijima da u potpunosti prate protestnu opoziciju u Srbiji. Dok se neproveren/ sadržaj lošeg informisanja odnosio na tvrdnju da su zvanična Priština i opštinske strukture umešane u slučaj pravoslavne crkve u Podujevu gde je otac Nikola Džufka služio misu.

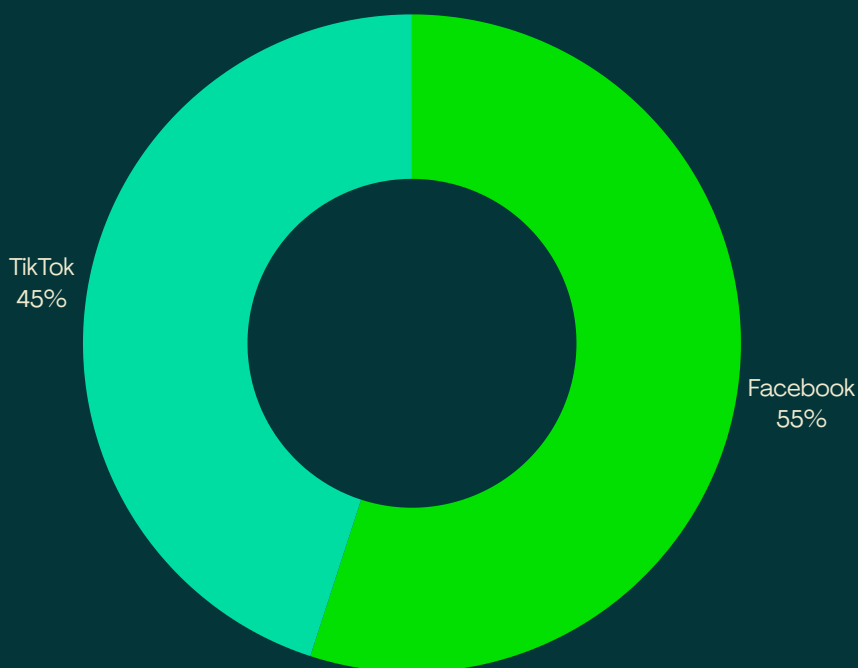
6

Vrste društvenih medija

U ovom delu analiziraju se samo članci lošeg informisanja objavljeni i preneti od strane izdavača na društvenim mrežama i u ovom slučaju nisu uključene objave u drugim medijima (pravi mediji i sumnjivi portali).

Slično kao i prethodnog meseca, tokom decembra, sadržaji lošeg informisanja objavljeni na društvenim medijima obrađeni su u istom procentu, pri čemu je Facebook prednjačio (55%) sa povećanjem od 1% u odnosu na prethodni mesec. Facebook prati TikTok sa 45%, što je pad od 1% u odnosu na prošli mesec.

PROCENAT OBJAVA NA
DRUŠTVENIM MEDIJIMA

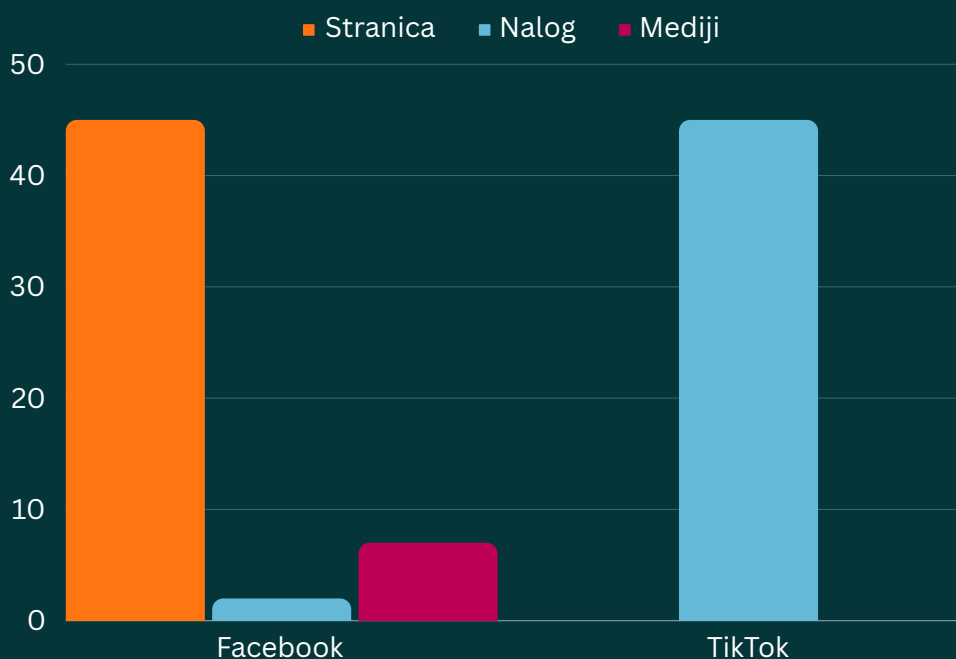
6.1

Vrste objava na društvenim medijima

Ovo merenje analizira, putem praćenja podataka, interakciju društvenih medija u vezi sa objavljivanjem i prenošenjem članaka lošeg informisanja različitih izdavača na društvenim medijima. Ovo se radi preko ovih glavnih kategorija izdavača: naloga, stranica, profila, medija i kanala kojima upravljaju korisnici društvenih medija.

Dezinformacije na albanskom jeziku tokom decembra 2023. godine najviše su objavljene od strane različitih stranica na Facebook-u (45%), zatim medija (7%) i naloga (2%). Čak i tokom ovog meseca 2023. godine, Facebook stranice su dominirale u smislu širenja članaka lošeg informisanja, a zatim slede TikTok nalozi (45%).

PROCENAT VRSTE OBJAVA NA DRUŠTVENIM MEDIJIMA

6.2

Analiza vrsta objava na društvenim medijima

U nastavku se analiziraju ove kategorije društvenih medija u odnosu na objavljivanje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja.

01. Facebook

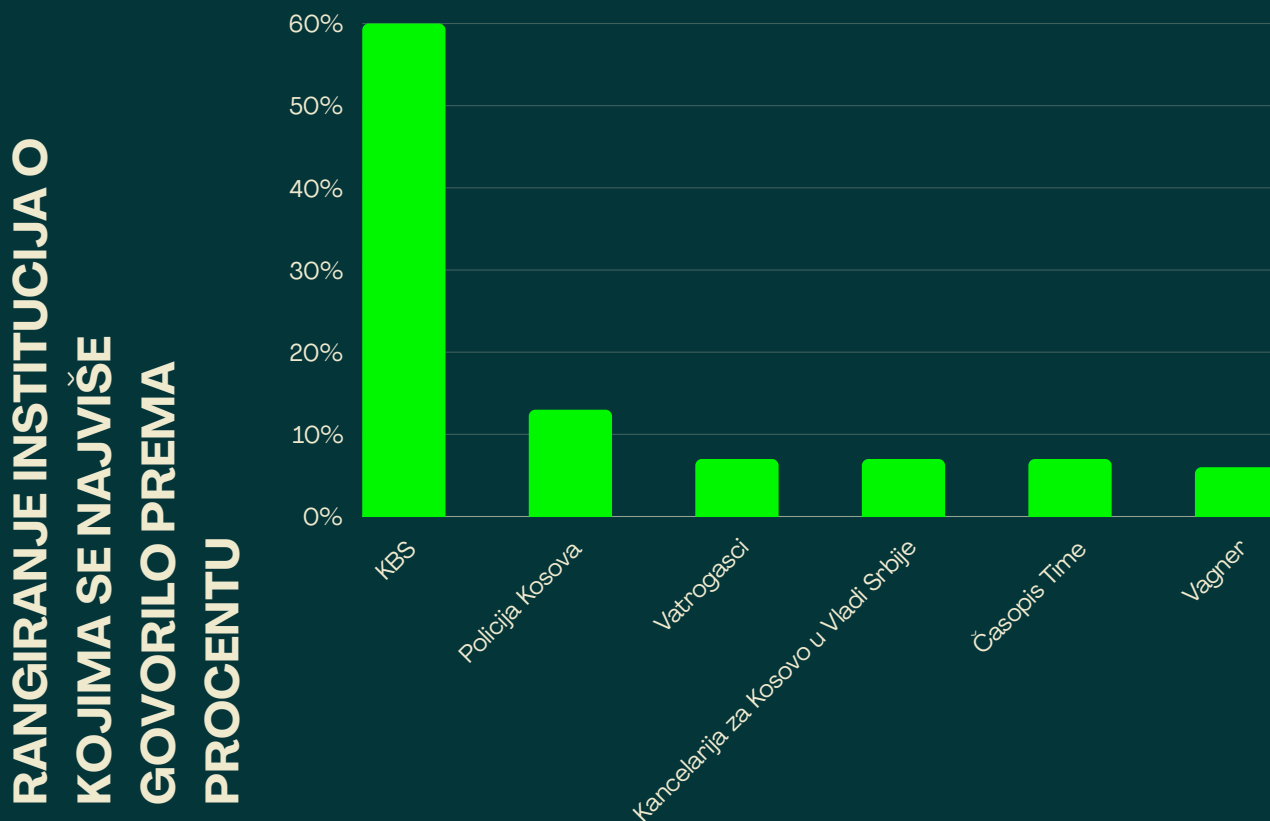
Neproveren sadržaj (20%), dezinformacije (9%) i lažne vesti (9%) dominiraju sadržajem lošeg informisanja objavljenim na Facebook-u. Većina sadržaja lošeg informisanja objavljenih na Facebook-u je iz oblasti socijalne zaštite i bezbednosti. Iz oblasti društva uglavnom su objavljivane dezinformacije o sukobu između Izraela i Hamasa u društvenom kontekstu, nastavljajući se sa drugim temama, kao što su davanje kredita, rad u Nemačkoj, subvencije za struju, plate za vatrogasce. Ogromna većina sadržaja lošeg informisanja iz oblasti bezbednosti odnosila se na sukob između Izraela i Hamasa i naoružavanje KSB-a.

02. TikTok

Skoro sav sadržaj lošeg informisanja objavljen na nalogima na TikTok-u je iz oblasti bezbednosti koja je ocenjena kao lažne vesti i dezinformacije. Lažne vesti i dezinformacije su objavljene na TikTok-u sa tvrdnjama o naoružavanju KBS-a raznim oružjem poput helikoptera i aviona. Pored toga, o Severu su objavljene lažne vesti i dezinformacije sa lažnim tvrdnjama o pojavljivanju pripadnika Vagnera i oružanih grupa, kao i o vojnim manevrima oko granice Kosova i Srbije.

Ličnosti i institucije o kojima se najviše govorilo

Ovo merenje analizira podatke o kojim institucijama i ličnostima (javnim i političkim ličnostima) se najviše govorilo kroz praćenje tekstova sadržaja lošeg informisanja.

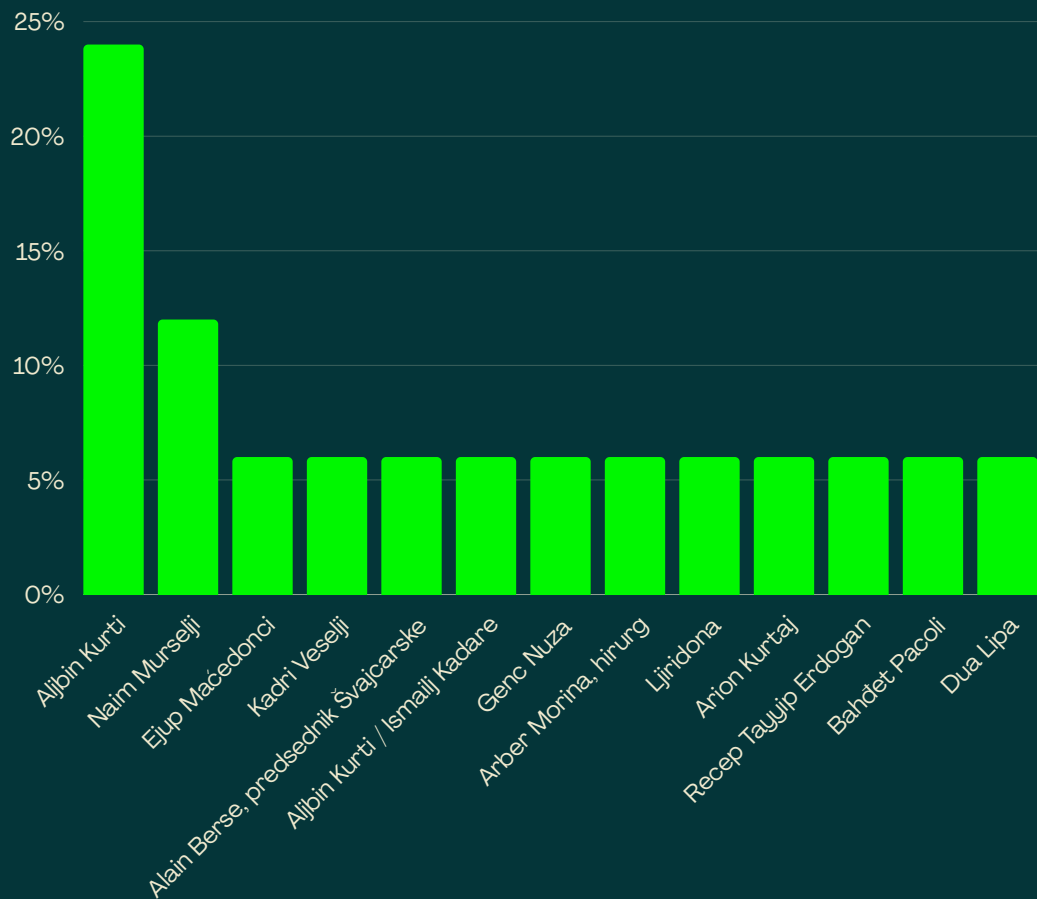
U nekim od obrađenih sadržaja lošeg informisanja pominju se određene institucije koje se dovode u vezu sa dezinformacijama. O bezbednosnim institucijama se i dalje govorilo u sadržajima lošeg informisanja koje stvaraju i prenose razni izdavači na albanskom jeziku.

O Kosovskim bezbednosnim snagama (KBS) govorilo se u sadržajima lošeg informisanja objavljenim na društvenim medijima (TikTok) sa tvrdnjama da će KBS biti opremljene vojnim vozilima, helikopterima i avionima.

Kosovska policija je druga institucija o kojoj se najviše govorilo u sadržaju lošeg informisanja. Ova institucija se pominje u objavama na TikTok-u gde se lažno tvrdi da su u Mitrovici ubijena tri policajca, kao i da je predsednik Turske Redžep Tajip Erdogan pohvalio kosovsku policiju.

O svim institucijama pomenutim u gornjoj tabeli govorilo se jednom u sadržaju lošeg informisanja koje su objavili različiti izdavači tokom decembra 2023. godine.

RENDITJA E PERSONAVE MË TË PËRFORUR SIPAS PËRQINDJES

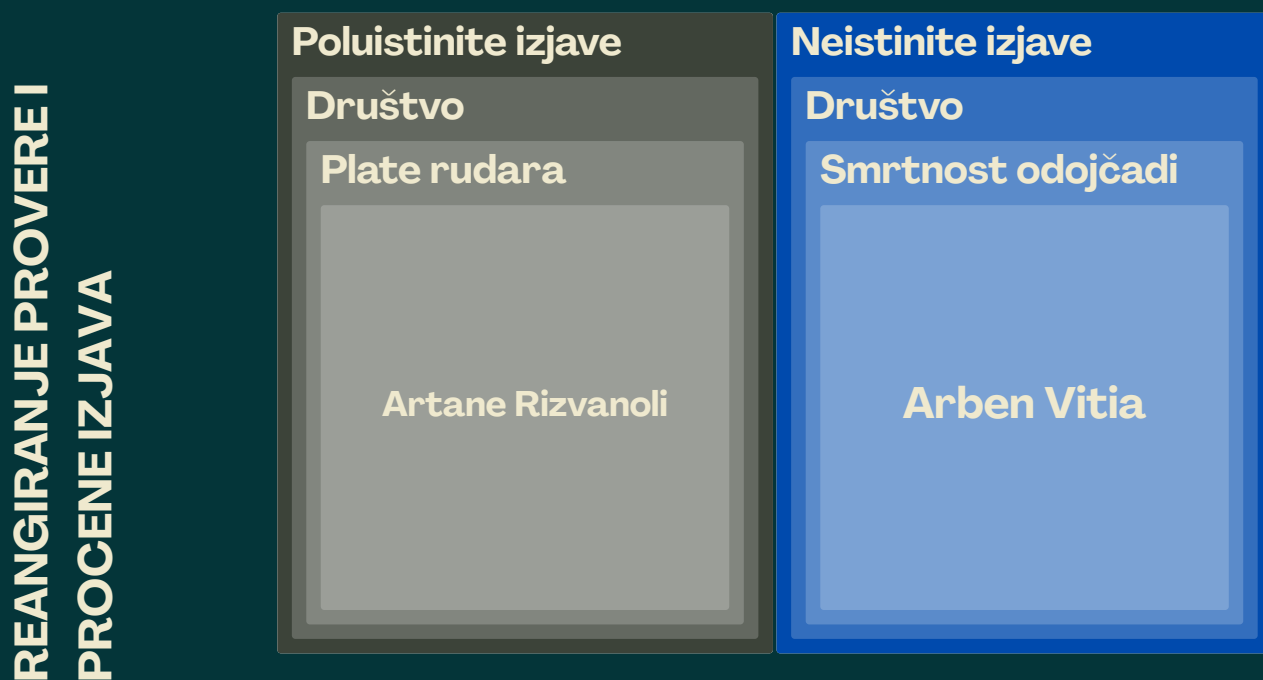
Premijer Kosova Aljbin Kurti je ličnost o kojoj se najviše govorilo u sadržaju lošeg informisanja raznih izdavača čak i tokom decembra 2023. godine. Kurti je i dalje jedna od ličnosti o kojima se najviše govorilo u sadržaju lošeg informisanja. On je tokom ovog meseca bio obuhvaćen u sadržaje lošeg informisanja na albanskom jeziku objavljenim na društvenim medijima u vezi sa objavljivanjem deepfake aviona sa natpisom „Albin Kurti – Kosovo USA“, kao i o dokumentu odluke o oslobađanju Aljbina Kurti iz zatvora 2001. godine.

Naim Murselji, kao glavni osumnjičeni za ubistvo Ljiridone Murselji, druga je ličnost o kojoj se govorilo tokom ovog meseca. Murselji je bio predmet lošeg informisanja objavljenog na TikTok-u lažno tvrdeći da je bio fizički napadnut u zatvoru ili čak da je sebi oduzeo život.

Sve druge ličnosti navedene u gornjoj tabeli pomenute su jednom u sadržaju lošeg informisanja koje su objavili različiti izdavači tokom decembra 2023. godine.

Provera i procena iskaza

Hibrid.info je, pored provere i analize medijskih članaka, proveravao i ocenjivao izjave visokih političkih i institucionalnih funkcionera, kao i onih ličnosti koje imaju uticaj u javnosti. Ocenjivanje ovih ličnosti, po metodologiji hibrid.info, vrši se u kategorijama autentičnosti, doslednosti i sadržaja obećanja.

U okviru sadržaja praćenog tokom decembra meseca hibrid.info je proverio i analizirao dve neistinite izjave.

Ministarka privrede Artana Rizvanoli je izjavila da će se plate rudara Trepče, na osnovu sporazuma postignutog između Sindikata rudara i pojedinih poslanika, izvršiti od 6. do 10. u mesecu. Ali nakon provere i istraživanja od strane hibrid.info potvrđeno je da i pored izjave ministarke, plate za oktobar mesec nisu izvršene do 27. novembra.

Ministar zdravlja Arben Vitia je izjavio da je stopa smrtnosti odojčadi na Kosovu oko 7 promila, već nekoliko godina. Ali nakon provere i istraživanja od strane hibrid.info, kroz nekoliko izveštaja međunarodnih organizacija, pronađeni su podaci koji su u suprotnosti sa izjavom ministra Vitia o ovom pitanju.

Metodologija

Za izradu ovog izveštaja o monitoringu korišćene su kvantitativne i kvalitativne metode.

Što se tiče kvantitativnih metoda, prvo je bazu podataka kreirao ADS/hibrid.info kako bi se razmotrili i detaljno analizirali trendovi lošeg informisanja. Preko ove baze podataka, koju redovno održavaju i ažuriraju zaposleni ADS/hibrid.info, redovno se prate članci sa sadržajem lošeg informisanja. Odabir sadržaja lošeg informisanja za tretman zasniva se na važnosti, relevantnosti, viralnosti i kontekstu. Ovi kriterijumi se utvrđuju nakon praćenja od strane tima sa iskustvom u oblasti informisanja.

To znači da su svi članci objavljeni na platformi hibrid.info smešteni u bazu podataka i ona služi kao jedan od glavnih izvora za pripremu izveštaja o monitoringu. Pored toga, metodologija korišćena za analizu podataka predstavljenih u izveštaju o monitoringu omogućava filtriranje podataka na dnevnom, nedeljnom i mesečnom nivou iu pretežno kvantitativnom obliku kako bi se jasnije razumeo fenomen dezinformisanja analiziranih članaka za ovaj jednomesečni period praćenja prema različitim kategorijama procene.

Pored toga, još jedan važan izvor za ovaj izveštaj je metodologija ADS/hibrid.info (objavljena na sajtu hibrid.info) za borbu protiv informacionog poremećaja. Metodologiju, koja se prvenstveno zasniva na kvalitativnim metodama, razvilo je stručno osoblje ADS/hibrid.info i u skladu je sa najvišim međunarodnim standardima za proveru činjenica, odnosno prema smernicama Međunarodne mreže za proveru činjenica. (IFCN). ADS/hibrid.info je punopravni član ovog međunarodnog mehanizma - IFCN.

Ovaj izveštaj o monitoringu obuhvata period od 1. do 31. decembra 2023. godine u kojem su se obradilo 67 sadržaja lošeg informisanja.

Ovaj kratki izveštaj o monitoringu predstavlja pregled jednomesečnog stanja informisanja (dezinformisanja) tokom decembra 2023. godine iz podataka platforme za proveru činjenica – hibrid.info.

Na osnovu nadgledanja 67 sadržaja lošeg informisanja za mesec decembar 2023. godine, 3 različita izdavača su stvorila i prenela najviše lažnih vesti sa 30%, zatim dezinformacija sa 22% i "clickbait" članaka sa 21%. Ogromna većina lažnih vesti objavljena je na društvenim medijima (TikTok) iz oblasti bezbednosti, posebno o naoružanju KSB-a i Severu. Dezinformacije su objavljivane uglavnom iz oblasti društva i bezbednosti, uglavnom na društvenim medijima i sumnjivim portalima. Gotovo sve „clickbait“ članke objavljuju pravi mediji iz oblasti društva i crne hronike. Značajan broj lažnih sadržaja u vezi sa naoružavanjem KSB-a objavljenim na TikTok-u učinio je da lažne vesti dominiraju ovog meseca.

Sukob između Izraela i Hamasa, iako se nastavlja, neprovereni sadržaj u vezi sa njim je smanjen, ali je, ipak, na prvom mestu po temama. Nalozi na društvenim medijima i dalje objavljuju značajnu količinu neproverenog sadržaja sa uglavnom društvenim sadržajem koji se odnosi na sukob. TikTok nastavlja da objavljuje sadržaj sa lažnim tvrdnjama o vojnom snabdevanju KBS-a različitom opremom. U TikTok-u razni nalozi objavljuju slike tenkova, dronova, helikoptera i aviona, preko kojih se lažno tvrdi da ih je Vlada Kosova poklonila ili kupila za KBS. Imajući u vidu daje razvoj događaja na Severu i dalje sporadičan, ova tema se i dalje koristi za stvaranje i prenošenje raznih dezinformacija.

Iako oblasti društva, bezbednosti i crne hronike nisu međusobno povezane, to su tri glavne oblasti koje su činile ogromnu većinu (83%) sadržaja lošeg informisanja objavljenih za mesec decembar 2023. godine. Većina dezinformacija iz oblasti društva je ocenjeno kao dezinformacije koje su objavljene na društvenim medijima i sumnjivim portalima, „clickbait“ članci objavljeni u medijima i neprovereni sadržaji objavljeni na društvenim medijima. Sadržaji lošeg informisanja u vezi sa sukobom između Izraela i Hamasa, ali iz društvenog konteksta (dok su u novembru bili uglavnom iz oblasti bezbednosti), kao i oni o davanju kredita i vezani za različite društvene teme, učinili su da ova oblast dominira tokom decembra 2023. godine. Dok su obrađene dezinformacije o naoružavanju KBS-a, Severu i deo dezinformacija iz

sukoba između Izraela i Hamasa uticali da ova oblast bude na drugom mestu, dok iza nje sledi crna hronika sa dezinformacijama vezanim za ubistvo Ljiridone Murselji i razni tragični slučajevi.

Tokom decembra su preovladavale dezinformacije objavljene na društvenim medijima sa 64%, zatim pravi mediji sa 25% i sumnjivi portali sa 11%. Na osnovu uzorka nadgledanja, 94% sadržaja lošeg informisanja objavili su mediji i stranice na društvenim medijima na albanskom jeziku, dok je 5% u medijima na srpskom jeziku i jedan sadržaj na engleskom jeziku. Dok je većina sadržaja na albanskom jeziku iz oblasti društva i bezbednosti, oni na srpskom jeziku su iz politike i društva. Većina sadržaja lošeg informisanja na albanskom jeziku ocenjena je kao lažne vesti, „clickbait“ članci i dezinformacije, dok je na srpskom jeziku to dezinformacija i neproveren sadržaj/dezinformacija. Što se tiče objava izdavača na društvenim medijima, 55% je objavljeno na Facebook-u, a sledi TikTok sa 45%.

Premijer Aljbin Kurti i osumnjičeni za ubistvo Ljiridone Murselji, Naim Murselji, dve su ličnosti o kojima se najviše govorilo u obrađenim sadržajima, dok su Kosovske bezbednosne snage (FSK) institucija o kojoj se najviše govorilo tokom novembra.

Ministarka privrede Artana Rizvanoli je izjavila da će se plate rudara Trepče, na osnovu sporazuma postignutog između Sindikata rudara i pojedinih poslanika, izvršiti od 6. do 10. u mesecu. Ali nakon provere i istraživanja od strane hibrid.info potvrđeno je da i pored izjave ministarke, plate za oktobar mesec nisu izvršene do 27. novembra.

Ministar zdravlja Arben Vitia je izjavio da je stopa smrtnosti odojčadi na Kosovu oko 7 promila, već nekoliko godina. Ali nakon provere i istraživanja od strane hibrid.info, kroz nekoliko izveštaja međunarodnih organizacija, pronađeni su podaci koji su u suprotnosti sa izjavom ministra Vitia o ovom pitanju.

HIBRIDO.INFO